

Sličice.

Piše „Z“.

I.

lak je drdral v temno, tiho noč. Na nebu so se podili oblaki in veter je pihal čez ravan.

V kupeju tretjega razreda je sedelo mlado dekle. Črna obleka se je ovijala nje vitkega stasa in mala plapolajoča luč na stropu je padala na nje lepi, blede obraz. Sama je bila. Mirno je slonela v kotu in pogled ji je vahal skozi motno okno venkaj v noč.

Izvekla je robec, obrisala roso raz steklo in zrla venkaj. Železnični drogi so zginjevali in se zopet prikazovali, od časa do časa se je prikazala mala čuvajska hišica in v istem hipu zopet izginila v temi.

Medli lunin svit je fantastično osvitljeval zdaj visoko drevo, zdaj nizek grm, golo skalovje ali enolično ravnico. Jednakomerni ropot vozov utrujeval ji je živce, sanjavost se je polasčala in nehoté se je udala mislim, ki so prihajale in izginjevale, kakor zunaj mnogolično železniško obrežje.

Zrla je mrtvaško blede obraz svoje matere na belih blazinah, sveče so brlele okrog in cvetje je duhtelo, vmes pa se je mešaval ostri mrliški duh. . . .

In videla se je, ko je v črnem krilu objokana stopala za krsto, slišala, kako je prst bobnela na rakev. . . .

In potem je zopet sedela doma in pisala ponudbe in pregledovala dolgo vrsto anons v časniku. Prišel je pismonoša in princsel ji pisma s tujimi poštnimi pečati. »Obžalujem že oddano«, »Bedauere schon vergeben« — — povsod, povsod. . . .

In zastavila je uro, ko je razprodala že vse drugo in zopet ni imela beliča v žepu. . . .

Potem pa je zopet prinesel pismonoša list, bala se ga je odpreti in roka se ji je tresla, ko je prerezavala ovitek. Sedaj je vendar bil strah zastoj.

Pelje se tja v tuje mesto, k tuji družini, kjer bo poučavala in odgojevala otroke, ker ta ponudba je stala v onem pismu.

Kako li bo? — Kako jo sprejmejo? — Kako se ji bode godilo? Kdo vé, kdo vé?! . . .

Ah, te misli, kako ji kažejo sliko za sliko, vesele, temne, žalostne . . . liki podobe zunaj v noči, ki jih obseva medla lunina luč. . .

In glava ji je postajala težka, sklonila se ji je in ona je takoj jela sanjati truden mučen sen . . . o življenju . . . gotovo o življenju. . .

In luč je trepetala na njenih svetlih laseh, visocem belem čelu, vlak pa je drdral dalje, dalje v temno, tiho noč, . . .

»Ne jokaj se«, tešil je svojega malega štiriletnega sinčka, ki se mu je jokal v naročji in žalostno klical: »Mama, mama!«

»Tiho bodi, Andrejček, saj mama kmalu pride. Na, le poglej kaj sem ti prinesel!«

In izvlekel je iz žepa par rožičev in nekaj siadčic ter položil na mizo,

»Le priden bodi pa igrajčkaj se, tatek precej pride nazaj«.

Posadil je otroka na stol potem pa odšel iz sobe ter tam koncu hodnika potrkal na vrata. Prijazna starikava žena mu je odprla.

— Kaj pa je Kržišnik?

— Prišel sem prosit, če pošljete vašo Netko k Andrejčku malo pogledat, iti moram še v mesto.

— Precej jo pošljem, le bodite brez skrbi!

Vrnil se je zopet nazaj v svoje malo prazno stanovanje, pobožal otroka sè svojo debelo žuljavo roko po obrazku, snel s klina rudečo kapo, na katerej se je bliščal napis »Dienstmann« in odšel,

Postaval je po mestnih ulicah, naslanjal se ob hiše, koder je hodilo največ ljudi, a nihče ga ni poklical, nihče mu ni dal zaslužiti groša.

Trda je, trda za krajcar in razven njega je še toliko družih postreščekov, ki čakajo, da je kdo pozove!

Njegovi tovariši so se pogovarjali mej seboj in se tudi šalili z dobrovoljnimi izvoščeki, ki so leno raztezavali svoje ude na svojih vzvišenih sedežih, a on je tiho slonel ob zidu.

Kako bi se smejal, ko mu je dobra žena umrla pred par dnevi in je on ostal sam z otrokom?! Ono bore krajcarjev, kar si jih je prištedil, pobrala je bolezen, za pogreb pa je zastavil skoraj vse pohištvo.

Danes nima beliča v žepu, za zadnjo petico je kupil otroku rožičev, da ne bo ves čas jokal, kar bo on iz doma. . .

Elegantni gospod je stopil k njemu:

— Nesite to brzojavko na pošto, jaz vas počakam tu v kavarni.

Pohitel je na pošto, oddal brzojavko in se javil v kavarni.

— Dobro! Tukaj!

Dve desetici je začutil v dlani, tesnejše je stisnil pest in se zopet postavil na prežo.

Nikogar ni bilo več.

O mraku se je vrnil domov. Kupil je pri branjevki mleka in malo kruha ter zakuril v kuhinji na ognjišči, da segreje mleko za otroka.

Le-ta je spal, a ko ga je resni mož z roko malce pogladil po laseh, zbudil se je in zopet zajokal: »Mama, mama!«

Njemu je ta otročji klic trgal srce, obrnil se je in oči so mu bile solzne.

Zakašljal je zamolklo in hripavo, a potem skrbno dvignil malega sinčka iz postelje, pritisnil njegov gorki obrazek k svojemu licu ter ga tešil:

»Ne jokaj se, ne jokaj se!«

A otrok se ni dal vtolažiti; ko mu je dajal jesti in ko ga je spet položil v postelj, klical je še vedno: »mama, mama!«

Vgasnil je luč in legel k otroku; solze so mu privrele iz oči in močile blazino, otroka je pa tešil: »Ne jokaj se, ne jokaj se!« . . .

Predstavili so ju v fini, elegantni družbi v salonu svetnikove gospe.

»Gospod doktor Zobrič, gospodičina Velikovčeva« dejal je domačin, spremljevaje besede primernim gestom.

Pogledala sta se za hip, ona je skoro malo zarudela, njemu pa so se naježile obrvi.

— Veseli me, da imam čast. . .

— Drago mi je. . .

Usta so jima mehanično izgovorila obični frazi in roke so se jima lehno dotaknile.

Stala sta si nasproti mrzlo, tuje, sovražno. . .

— »Kako se imate gospodična?« je prekinil on z šablonskim vprašanjem molk.

— »Hvala, dobro« odvrnila mu je in oči so se ji zasvetile, pogrozeče. . . .

Povesil je pogled in se v zadregi igral z verižico pri uri. . . .

Domača gospa je pristopila in vprašala jo, je-li bi zaigrala kak komad na glasoviru.

— Takoj gospa!

Mrzlo se je nasmehnila proti njemu in pogledala ga še enkrat z malomarnim, zaničevalnim pogledom, da je stisnil zobe. Posmehnila se je ironično ter odšla ob strani domačinke k glasoviru.

Listala je nekaj časa po notah nevoljno, vrgla jih na stol, sedla in igrala na pamet. . . .

Kako krasno so bučali polni akordi skozi salon, skozi odprto okno venkaj v divni božji svet!

Nekaj dreves je stalo pod oknom, lahno so šumeli listi, bajno je duhtelo njih cvetje, ona pa je svirala, svirala dalje in dalje.

Kaj neki ji je prišla ta melodija v misel, ti mehki, žalobno tužni, dolgozategnjeni zvoki! Li ni tega igrala že nekdaž tam doma v domačej sobi? In ni li tedaj slonel ob njenem stolu, vitek, mlad in lep mož? . . .

Da, da! . . . In ni li potem nagnil se k njej, gledal ji v oko tako vroče, tako proseče? . . .

Ha, ha! čemu spomini! Ni li ji ravno isti vitki, mladi mož uničil mladost in srečo!? . . .

Ni li morala radi njega venkaj iz rodne hiše mej tuje brezsrčne ljudi! . . . Ni li radi njega preslišala toliko poniževanj in žaljenja!? . . . In zdaj!? kdo je kriv, da mora učiti trdoglave otroke tujih ljudij, kdo je kriv, da nima doma ne zavetja.? . . .

In oko ji je zatemnelo, prsti pa so jej izvabljali iz mrtvega instrumenta diyje — strastne, demonične glasove. . . .

Kakor grožnja in kletev je donelo iz teh jekov.

In šc enkrat je ponovila oni divji, očitajoči konec, še enkrat so se odbijali glasovi od sten in pretresevali slušateljem mozeg — potem pa je nehala.

Ob oknu je slonel dr. Zobrič, bled in prepaden. Šla je mimo njega in zasmejala se glasno, da se je razlegalo po sobi, kakor zadnji odmev onih strastnih zvokov, ki so ginili v dalji, oko pa se ji je zasvetilo z očitanjem: »Ti si kriv, ti si kriv!«

Nocoj so ga ji pa predstavili kot novega znanca, ha ha!

»Da!« je dejala kratko in odločno, ko jo je stari svečenik vprašal pred altarjem, je li hoče stopiti v zakon z Nikolajem Sedejem.

»Da« je dejala in solza ji je kanila na lice pod gostim belim pajčolanom. Krog so stali svatje v elegantnih črnih oblekah, mej katerimi se je bliščalo par uniform in svitlo svilene toalete povab ljenih dam.

In stari duhovnik ji je prijel roko in jo združil z desnico njega, ki je stal poleg nje. Ni bil več mlad in tako nekako blazirano je izgledal mož ob njenej strani, kateremu je ravnokar obljubila biti dobra in zvesta soproga za vse življenje. Na temenu se mu je svečila pleša in med umetno zavihane brke urinilo se je že dokaj sivih las.

Pogledala ga je z negotovim, plašnim pogledom.

Je-li res, je-li istina, da ni več svobodna, da ni več ona vesela brezskrbna Vida od prej, da je ta kratki neznatni »da« jo dal v last temu lahkoživnemu življenju, tistemu možu!?

Kako neprijetno ji je del ta intenzivni, močni parfim, ki je dehtel iz njegove obleke, kako neprijetno jo je motilo škripanje njegovih ozkih lakastih čevljev!...

Kako neki, da stoji tu pred altarjem ž njim, zakaj neki poslušna ob njegovej strani besede starega svečenika o mejsebojnem spoštovanju, o ljubezni?...

Stresnila se je.

Kaj ji neki te besede tako trgajo srce, kaj ji solze močijo lice...?...

Saj je že pred par meseci prebila najhujši boj, ko ji je oče povedal, da preti popolni materijelni propad njemu in vsej družini, ako ne vzame tega blaziranega a bogatega moža.

Mlada je še, komaj osemnajstletna je, a njene svobode, njenega veselja je konec po tem kratkem trdem »da«... In konec je tudi žalovanju in domačih nezdod! Pa morda ne, morda je ta »da« še le začetek žalogri nje lastnega življenja, znabiti se s tem »da« še le začnejo novi boji, nove muke...?!

Zakaj je prav ona morala biti žrtev družinske časti, zakaj je ravno ta preživeli, blazirani lahkoživec moral postati rešitelj njenega očeta in zaključek njene mladostne sreče?...

Kako li naj izpolnuje vse to, kar ji razlaga stari, resni duhovnik, kako naj...

Pa kaj ta dvom, čemu dvomi, ko ji še nje lastni »da« zveni po ušesih?

Obljubila je in zvesta bo.

Da, da zvesta!...

Ljubezni pa ne vzbudi niti trdi, neizprosni »da«!

Sličice.

Piše „Z“.

IV.

ngelj smrti je nevidno plaval v malej siromašnej sobi nad starim, bornim pohištvom in nad bledo, suho, upalo žensko na starej preperelij slamnici.

Mala leščerba je brlela na mizi, poleg nje pa sta stali dve ozki steklenici sè zdravili.

Slabo je razsvitljevala borna svetilka mali prostor. Pri vratih je stal star, polomljen štedilnik. V njem je gorelo nekaj drvce, a pod stropom se je gibala tenka plast dima. V poltemnem kotu je ležala smrtno bolna žena, poleg nje je čepelo dvanajstletno dekletce ter sè široko odprtimi očmi strmelo v negotovi svit male leščerbe.

Bolnica je zastokala, težko, hropeče ji je prihajal dih iz prsij in velike steklene oči so se z nečim strašljivim leskom svetile iz nje-nega koščenega obraza.

Dekletce se je zgenilo, plaho pogledalo proti vratom, pritisnilo svoje drobno telesce k črvivemu lesu in zaplakalo:

»Mama, strah me je!«

»Stra—a—ah...« je ponovil votel, komaj slišen glas, drhteča roka se je za trenotek dvignila proti dekletcu, a padla je brez moči nazaj na staro zamazano odejo. Vijoličasta ustna bolnice so zadrhtela, kakor bi hotela še nekaj dostaviti, a izvilo se ji je samo hripavo hropenje iz prsij.

Dekletce se je pomirilo ter zopet sedelo tiho in nepremično. V starem štedilniku je zdaj in zdaj zaprasketal ogenj, a naposled je izginil tudi rudečkasti žar, ki se je svetil skozi špranjasto ploščo in le težko sopenje bolnice je še motilo nočni mir.

Zunaj je jel vstajati vihar, šumno so se zaganjali njegovi sunci čez ulice in pošastno vriščali v zraku.

Okna so zazvenčala in malo dekletce se je zopet boječe oziralo krog sebe. Bolna žena je zatisnila oči in le nje težko sopenje je pričalo, da še živi. Plaho je splezalo dekletce na posteljino vznožje in poslušalo divjanje viharja. Oko ji je včasih pogledalo proti vratom, a takoj zopet obstalo na blelih bolničnih licih.

Strah jo je bilo, zdelo se ji je, da se tam iz temnega kota plazijo močni duhovi in stezajo svoje koščene roke proti njej.

Morda je smrt! Smrt!?,...

O, saj ve, kaj je to; mamica ji je pripovedovala, ko ni bilo očeta toliko časa domov, da ga je vzela smrt, da je umrl.

Kaka je neki ta smrt?!...

Nekdaj je na ulici pri prodajalcu gledala podobe in mej njimi je videla sliko, na katerej je ob postelji stalo koščeno ogrodje s koso v roki in spodaj je brala: »Smrt«. Tako jo je bilo strah tedaj! Na drugej sliki pa je videla poleg postelje belooblečenega angelja, v enej roki je držal tudi koso, z drugo pa je zatiskal bolniku oči in spodaj se je zopet čitalo: »Smrt«.

Kaka je neki ta smrt?!...

Dopoldne je prišla stroga žena k njima v sobico, tista, ki je že včasih vpila nad njo in nad mano, da morajo iti iz hiše, pogledala mamo, potem pa zopet šla, samo med vrati je dejala:

»E, saj jo itak kmalu pobere smrt!«

Smrt! O saj ve kaj je to...

Kaka smrt pride li neki po mamo?...

Tista strašna, tista koščena, ali oni angelj?...

Zopet je pogledala v kot.

Kaj neki stoji tam, ni li to tista smrt z jamicami mesto oči in režečemi zobmi!?

Hu, kako jo je strah!

In legla je poleg bolnice, ovila roko krog nje in jokala:

»Mama, strah me je!«

A mama je ni slišala, težko je sopla in na čelo ji je stopal mrzli pot.

Dekletce je skrilo obraz v odeji in sè strahom poslušalo dolgozategnjene plakajoče glasove vihre, ki se je zaganjala v okna, naposled pa so se zatisnile oči in zaspala je.

Zdelo se ji je, da vidi angelja v dolgej belej plazečej halji, ki se je nagnil nad postelj in položil belo prozorno roko na mamino čelo, iz očesa pa so mu lile solze...

Hu, kaj je neki to!?

Zbudila se je, zdelo se ji je, da jo je mama pritisnila k sebi in potem je začutila nekaj gorkega, mokrega na rokah...

Neizrečena groza se jo je polastila, trepetala je na vsem telesu in ona mokra, gorka stvar ji je legla po rokah, kakor zli duh, kakor... kakor dih smrti...

Planila je kvišku in v neizmernej grozi so ji široko zevale oči.

Luč v svetilki je zaplapolala in za hip se je razsvetlila vsa mala sobica, takoj na to pa je zavladala tema v bornem prostoru.

Kaj neki je bilo to?!... Ni li zašumelo po tleh, kakor plazeča halja, ni li izginila velika bela prikazen, tam pod stropom!?

In vihar se je zagnal v okna, da je zazvenčalo steklo, da je škripalo pohištvo, dekletce pa se je onesveščeno zgrudilo na tla s krikom:

»Angelj smrti!... Smrt!...«

V.

»Prosim gospod nadporočnik, da poravnate moj račun. Gotovo ne bi bil tako drzen, ko bi mi ne bilo treba denarja. Usnja nimam, stanovanje moram plačati in otroci potrebujejo obleke.«

»Koliko pa že iznaša tista bagatela?« je vprašal častnik in si z malo ščetko likal nohte.

»Dvainštirideset goldinarjev, gospod nadporočnik!«

»Hm, dvainštirideset!?!... Smola... res smola!... Počakajte še kaka dva meseca! Čez štirinajst dni bo ples v kazini... hm, res nimam!«

»Ali prosim, gospod nadporočnik, že pred tremi meseci sem bil tako svoboden, da sem prosil in tedaj ste mi obljubili...«

»Seveda, seveda ali jaz nimam časa misliti na take malenkosti!«

»Prosil bi, gospod nadporočnik, da mi plačate vsaj polovico, zelo potrebujem, res silno.«

»Nemožno, absolutno nemožno!«

»Gospod...«

»Ali če vam povem, tristo granatnih bomb, da ne morem! V štirinajstih dneh bo ples v kazini in jaz sem oficir, razumete! Čez dva meseca morda... Pa zdaj moram v vojašnico... Filip, kje je neki Filip!?!... Z Bogom!«

Odšel je v drugo sobo, čevljar pa je ostal sam. Dvignil je pest in zapretil ž njo:

»Prokleta! Za ples rabi, jaz naj pa stradam doma! In ko čakam že čez pol leta! O—o—o! S čim naj plačam stanovanje, kako naj delam, če nimam robe!«

* * *

»Jaz pa rečem, da je operna pevka Tilka Daličeva pela zadnjič uprav krasno.«

»Ah, prijatelj, kako morate vendar trditi kaj tacega. Pela je uprav škandalozno!«

»Prosim, gospod kolega, bodite pravični, njen glas v višjih partijah je vreden vsega občudovanja.«

»Cvilenja še nisem nikdar občudoval«.

»Svetoval bi vam, da ste sè svojimi izreki nekoliko bolj oprezni«.

»Hvala! Svoje prepričanje bom še vedno povedal«.

»In jaz svoje!«

»Pardon! Vi ga niti nimate, vsaj tukaj ne. Tilka ima krasno postavu, bujne prsi, a nje glas ne velja nič«.

»Prosim, kako ste se izvolili izraziti!? Da nimam prepričanja . . .«

»Da, v tej zadevi ga že nimate . . .«

»In ne prekličete?!«

»Obžalujem, nimam navade«.

»Brez prepričanja! . . . Priznati morate, da ste me insultirali . . .

Popoldne pošljem svoja sekundanta«.

»Kedaj?«

»Ob štirih«.

»Sprejemem je«.

* * *

Nadporočnik Fichtenberg je ležal na divanu in pušil cigarete.

Nekdo je potrkal in koj na to sta vstopila poročnik Waldheim in enoletni prostovoljec dr. Schemerl.

»Servus! Hvala, da sta prišla! Z nadporočnikom Dibietzem imava neko kalamiteto«.

»A—a! In?«

»Pozval sem ga«.

»Tako?«

»Da, in prosim vaju, če mi hočeta biti sekundanta«.

»O, z veseljem!«

»Rada sva na uslugo!«

»Filip, Filip, cigarete in vina!«

»Tako, gospod nadporočnik«.

»Kaj se ne bi mogla stvar poravnati z lepa?«

»Jaz bi tudi menil, da bi bilo tako bolje«.

»Ali prosim . . . Moja čast je prizadeta! . . .

»No, potem seveda ni drugače!«

»V častnih stvareh mora biti človek jako skeptičen!

»Kedaj pa mislite?«

»Prepuščam Dibietzu«.

»In kraj pa orožje?«

»Naj voli on«.

»Dobro. Zanesti se smete na naju mon chère!«

Filip je prinesel škatljico cigaretk, buteljko in tri kozarce.

»Gospod nadporočnik!«

»Kaj je?«

»Prosim...«

»A samo zame!... Pardon za trenotek!«

Stopila sta v spalnico.

»Kaj je?«

»Gospod nadporočnik, oni čevljar od zjutraj...«

»Je zopet tu?«

»Da in zahteva in prosi na vsak način, da govorite ž njim.«

»Ta drznost!«

»Naj ga odpravim!«

»Seveda, če ne gre z lepa, vrzi ga čez stopnice.«

»O, z veseljem, gospod nadporočnik!«

Stopil je nazaj k onima dvema.

»Prosit! Na dober vspeh!«

»Ah, naj bo dober ali slab, glavno je, da rešim čast!«

»Da, čast!«

VI.

»Žrtvujmo se za narod, posvetimo mu vse svoje moči, potrebuje jih in naša dolžnost je, s čvrsto voljo lotiti se dela!«

Tako je končal dr. Novakič svoj brilantni govor in viharni »dobro«- in »živio«-klici so mogočno zaorili po dvorani. Vse občinstvo se je divilo navdušenemu rodoljubu, ki je s tako žarečo besedo ogreval srca svojih poslušalcev, on sam pa je stal na govorniški tribini, ponosno vzravnan, kakor prerok boljših časov, boljših dni.

Poklonil se je parkrat na vse strani dvorane, potem pa zapustil svoj vzvišeni prostor in v krogu svojih prijateljev še pozno v noč nival narodu in domovini slovenskej...

* * *

Boječje je potrkal Josip Želko na vrata odvetniške pisarne dra. Novakiča in s tresočo roko je pritisnil na kljuko, ko se je znotraj začul trdi uradniški: »Prosto«.

V zadregi je vrtel klobuk mej prsti in z negotovim glasom je vprašal najbližjega pisarja, je li ne bi mogel govoriti z gospodom šefom.

»Počakajte, menim, da kmalu pride.«

In Želko je čakal ter čakal. Vstopilo je še par gospodov, ki so leno poseli po stolih v prvej sobi, mej tem ko je on stal pri vratih in nervozno vrtel klobuk mej prsti.

Naposled je vstopil dr. Novakič, kolegijalno pozdravil gospode in jih odvel v drugo sobo, — na Želka se pa ni ozrl —.

Le-ta je pa čakal in čakal, da se doktor zmeni z gospodo ter bil nazadnje vesel, ko je čez dobro poldrugo uro vendar prišel na vrsto.

Dr. Novakič je sedel v širocem komodnem z rujavim usnjem preoblečenem stolu pred elegantno pisalno mizo ter skoro nestrpno vprašal vstopivšega Želka:

»Želite?«

»Prosim, gospod doktor, jaz sem Josip Želko, bivši ključavničar pri Trdinovej tvrdki. Udeležil sem se zadnjih demonstracij proti Nemcem, vsled tega me je gospodar izpodil iz službe in zdaj se mi je še vrhu vsega zagovarjati pred porotniki«.

»No, in? ...«

»Prosil bi vas sedaj, gospod doktor, vas, znanega rodoljuba, da prevzamete na razpravi moje zagovorništvo. Oženjen sem, imam dvoje otrok, reven sem in vrhu tega brez službe. Ali bi se ne hoteli Vi potegniti zame? ...«

»Vidite, dragi moj, tega jaz ne morem, vi ste sami, ki bi vas imel zagovarjati, ker se pa bode razprava gotovo zavlekla, stala bi vsa stvar do kacih 80 gld. Pojdite k drugemu; mogoče, da kateri izmej njih zastopa še par družih demonstrantov in bo zadeva ceneja za vas«.

Ha ha in tako ravnajo mnogi izmej onih, ki o vsakej priliki povdarjajo »Žrtvujmo se za narod«... .

Cvetličarka.

Dan na dan po ulicah postaja —
Mila kakor slavca poosebljen spev —
Cvetje razno za denar prodaja,
Za navržek pa čaroben da ushev.

Marsikteri še pohotnež vkrade
Z usten rožnatih jej v naglici poljub ...
Oh, če v srce njeno »slan'ca pade«,
Jej ostane še od cvetja samo ... strup!

Márica II.

Sličice.

Piše „Z.“

VII.

Osip Škaberné, veleposestnik in trgovec, naznanja potrta globeke žalosti v svojem in svoje soproge imenu vsem dragim sorodnikom, čestitim prijateljem in znancem, da je Bog Vsegamogočni poklical Njegovega sinčka

Ivančka Škaberné

v četrtem letu njegove starosti v boljše življenje.

Smrtni ostanki predragega umrlega prepeljejo se v torek dne 16. t. m. popoldne ob 4. uri iz hiše žalosti, Glavni trg št. 5, na pokopališče k svetemu Krištofu, kjer se polože v družbinski rakvi k večnemu počitku.

V Ljubljani, dne 15. sušca 1898.

To naznanilo se je čitalo v vseh ljubljanskih časnikih, razposiljalo se po pošti in delilo vsem, kateri so se potrudili po modro draperiranih stopnicah gori v prvo nadstropje, kjer je v predsobi ležalo majhno telesce umrlega potomca bogatega Škaberneta.

Mnogo vencev je dičilo sobo, a kar jih ni stalo v sobi, so viseli po širocem hodniku. Opojni duh cvetlic se je mešal mej ostri vonj voščenih sveč in ž njim napolnjeval vse prostore v hiši.

Vsak trenotek je došla kaka brozjavka, s katero je ta ali oni sorodnik ali znanec izražal svoje sožalje. Par najintimnejših prijateljic mlade gospe je tolažil zdihujočo in plakajočo mater in v velikej srebrnej tasi je bilo polno vizitk. Zdaj je prinesel ta ali oni postrešek od tega ali onega znanca nov nagrobni venec s širokimi svilenimi trakovi. Ljudje so prihajali in odhajali, modrovali, kropili in radovedno ogledovali. Mali mrliček pa je mirno in nepremično ležal med vsem tem vrvenjem, to razburjenostjo in žalostjo.

S čim si je neki zaslužil vse to zanimanje, te debele voščene sveče, ki so gorele ob njem, te vence, ki so dehteli krog njega?! — Kako li, da se je njegova smrt naznanjala med dnevnimi novicami v časnikih, da je čez njo izrekala cela tolpa ljudij njegovim starišem iskreno sožalje, da so dekleta iz sirotišnice in dečki iz Marijanišča glasno molili za njegovim pogrebom?!

I no, gospod Škaberne njegov oče je bil bogatin.

* * *

Ko so baš zakopavali Škabernetovega sina, je sedela v malej, zaduhlej sobi revnega predmestja vdova Kaličevka in njeni štirje otroci. Pred dvema dnevoma pokopali so ji moža in reva je še vedno točila solze v stari že mokri predpasnik.

Kako bi ne! Šest tednov je bil mož bolan. Stregla mu je, kakor je vedela in znala, moledovala krog zdravnikov, kupovala mu zdravil, a bolje le ni hotelo biti. Umrl je in je ostavil štiri male gladne otročiče.

Denarja ni bilo, hrane ne, stanarina je že potekla s prvim dnevom meseca.

Dopoldne je zastavila poročni prstan, zadnje, kar je imela, da je bilo nekaj vredno. Z neizrečeno težkim srcem ga je nesla v zastavnico. Poročni prstan! Solze so ji kapale nanj, a izročila ga je vendar uradniku, ker so ji otroci bili lačni.

Sedaj je ždela na pručici, jokala in premišljevala, kaj li še bo.

Menila je, da se ji mora zmešati v glavi od samih skrbi.

»Jutri pojdem iskat dela, morda se me vendar kedo usmili«, mislila je in gledala na bledega šestletnega dečka, ki je zibal malo Miciko. »Morda bi vendar že malo povaroval svoje bratce in sestrice oni-le mali, ko bom iz doma«, upala je in premišljevala, kam bi povsod šla prosit zaslužka.

Nekdo je nerodno potrkal in takoj na to vstopil je debeluhasti hišni gospodar.

»Dober dan gospod«, je dejala vdova ponižno.

»No, no, kako se imate . . . po najemščino sem prišel«.

»Oh gospod, še malo petrpitate z nami, mož mi je umrl, saj veste«.

»Dobro, dobro; ali meni od prvega naprej še ni nihče plačal«.

»Prosim gospod!« zastokala je in solze so jo polile, ž njo pa so jokali otroci. Še mala Micika se je zbudila v zibeli in začela vpiti sè svojim otroškim glaskom.

»Naj bo no, do prvega, pa samo do prvega, če prvega ne dobim, potem

»Hvala gospod! Skušala bom!«

Gospodar je odšel in zdelo se mu je, da je storil ogromno dobro delo, ko je obljubil, da počaka mesec dni z najemščino, ki je znašala tri goldinarje.

Umrlemu Ivančku Škabernetu poslal je baš on krasen venec, ki je stal 15 goldinarjev . . .

VIII.

»Gospod svétnik, pogledjte vendar ta novi napis pri Klemmerju!«

»Vidim, vidim, gospod profesor!«

»»Josip« — slovensko!«

»Da in ona slika Matere Božje nad vrati!«

»Ha ha! Res fino za Juda!«

»Krščen ni, pa ima to sliko!

»Kaj hočete, reklama, reklama!«

»Slovenski menda niti ne zna«.

»A ima v trgovini vendar samo slovensko osebje. Možicelj ve, kaj mn nese«.

»No, sicer je prav, da tudi tujci upoštevajo naš jezik in našo narodnost. Le glejte, prosim, te brisače v izložbi, kako se na njih sveti napis v narodnih barvah »Bog in narod!«

»Da, dobro je pač, da nas tujci spoštujejo. Da bi mi pač sami sebe tako spoštovali!«

»Kako mislite?«

»Aj, pogledjte vendar oni napis: »Johann Pogatschnegg!«

»Moj Bog, ta spaka!«

»Da, da, njegov oče se je podpisaval pošteno Janez Pogačnik, a sin je bolj »nobel« zato piše »tsch« pa »gg«, to dela efekt!«

»Škandalozno!«

»No, in staval bi, da polovica njegovih modistkinj slovenskega niti ne zna in da je večina komijev vpisana mej nemške Turnerje«.

»In to, ko živi le od nas Slovencev!«

»Da, od nas, pa še prav fino izhaja!«

»Neverjetno!«

»O prosim, takoj se lahko prepričate. Glejte gospo zdravnico Voduškovo, ki je baš vstopila. Slovenka je, a kaj, to ji ne teži vesti, če kupuje v Nemščini. Zdi se ji, da se imenitneje glasi: »Jch habe die Ehre, gnädige Frau, ali mein Compliment, proti ponižni naši Slovenščini: »Čast milostiva« ali »moj naklon« kaj ni to čisto plebejsko!? Naš »z Bogom« ali pa elegantni »Empfehl' mich« kak razloček!«

»Da, da naše ženstvo!

»Ah kaj ženstvo! Ali mislite, da so možki drugačni! Pojdite, prosim, v Küblerjev vrt, natararice so trde Korošice, gostje pa večinoma Slovenci, pojdite v brivnico Aichen in boste videli, da brijejo nemški brivci gospoda odvetnika N. in sodnika B.; v kavarni Asien pa strežejo pristni markerji iz Švice naši slovenski inteligenci«.

»Prav pravite, prav; kaj tacega je mogoče pač samo v nas«.

»Da v nas Slovencih ...

IX.

»Ljubim cvetlice«, je dejala večkrat doma v družbi ter ljubeznivo ogledovala kako cvetko mej prsti, koketno se nasmehovala in poredno pretila s prstom gospodom, ki so ji udvorljivo govorili:

»Kako bi cvetka ne ljubila svojih sester!« Da, tako so ji dejali večkrat in ona se jim je smejala, da so se ji mali beli zobki bliščali izza polnih rudečih ustnic . . .

Zdaj je šla čez ulico v modernem angleškem kostimu z malim, z nojevimi peresi garniranim slamničkom na glavi.

Ponosno je stopala čez mesto in njena vitka postava se je lahko zibala v kolkih, njena okrogla, gladka lica pa so žarela pod tenkim svilenim pajčolanom. Živo se je ozirala krog sebe in leno mahala z modernim zeleno-svilenim solnčnikom v roci.

Odzdravila je že par gospodom, menjala z nekolikimi gospemi prijazen smehljaj in postala pred veliko razložbo modnega blaga.

Z interesom je opazovala stvar in premišljevala, kake cvetlice bi se pač podale na njen nov slamnik in kake trake bi vzela za svojo svitlo rožasto bluzo.

»Prosim, gospa, naj kupijo kaj!« oglasil se je za njo tenek, plah, proseč glasek.

Ko se je obrnila, je videla pred seboj malega, bledoličnega dečka s košarico v rokah, v kateri so lepo razvrščene ležale spominčice in nekaj šmarnic.

»Naj kupijo kaj, čisto sveže so« ponavljal je deček in njegovo modro oko je proseče zrlo vanjo.

»Pusti me, ne maram« odvrnila je nejevoljno, surovo ter mu obrnila hrbet.

Deček pa je tožno mrmral: »Kako bo mama žalostna« in odšel dalje . . .«

Tudi ona je odšla domov; preoblekla se ter v lahnej domačej obleki legla v salonu na divan in listala v necem modnem žurnalu.

Sluga se je pojavil mej vrati:

»Prosim milostljiva, gospod nadporočnik pl. Lengenfeld je tu!«

»Reci mu, naj vstopi!«

In takoj zatem je vstopil visoki, lepi nadporočnik pl. Lengenfeld ter z elegantnim poklonom podal ji krasen šop dehtečih cvetic.

»Milostljiva, vem, da ljubite cvetlice . . .«

»Da, da, ljubim jih« dejala je ter pritisnila obraz v zale, dehteče, na žico nataknjene rože.

Nasmehnila se je prijazno, podala roko, da jo je lepi častnik pritisnil na ustni in ponavljala:

»O, jaz tako neizrečno ljubim cvetlice! ...«

Pesem stare Drnulje.

Oh tudi jaz sem bila mlada,
Oh tudi jaz sem vstala rada,
Če brdek fant me je oprtil,
Po sobi z mano se zavrtil.
Kaj brigajo me vsi ljudjé!
Tako sem mislila zasé:

Dokler sem in zala bom,
Plešem in plesala bom.

Po zimi pri dekliški seji,
Okrog peči žvečer na preji
Zapela sem veselih pesem
Več, kakor zvila sem povese.
Kaj brigajo me vsi ljudje!
Tako sem mislila zasé:

Bila sem, vesela bom,
Pela sem in pela bom.

Nekteri je povprašal zàme;
A stariše, ne mene same.
In post se je vrstil za pustom,
In smeh uhajal mnogim ustom...
Kaj brigajo me vsi ljudje!
Tako sem mislila zasé:

Dókler sem in čila bom,
Lahko se možila bom.

Prišlo je kmalu res drugače!
V zakonu sem nosila hlače.
Krošnjar Drnóvec je nagajal
Po svoje mi — a nič razsajal.
Kaj brigajo me vsi ljudjé!
Tako sem mislila zasé:

Bila sem, ohola bom,
Starca zmerom bola bom.

Umril je on, zapustil krošnjo,
Dolgov veliko, prazno mošnjo. —
»Njegove smrti jaz sem kriva«
Opravlja množica ležniva.
A kaj mé brigajo ljudje!
Odrevenelo je srce....

Skoro se osula bom —
Bila sem, drnulja bom.

Anton Medved.

Sličice.

Piše „Z.“

X.

va orožnika sta ga gnala uklenjenega čez ulice. On je stopal mej njima bled in prepadel, očesa ni povzdignil kvišku in ni se okrenil, če je slišal vsklike čudenja za seboj. Verige so ga tiščale za pestjo in se mu zajedale v meso, zatekli prsti so ga skeleli in za nohte mu je silila kri.

Kaj je storil, kaj...?!...

Da, ubil ga je, ubil onega beloličnega sodnikovega sina, doma v domačem trgu, ki mu je zapeljal sestro.

Ali ga je res zadel tako hudo, kaj mu je res uničil življenje, ko ga je zvečer pred hišo udaril z okleščekom preko glave!?!...

Da, da! Videl je, kako so mu izpirali rano, iz katere je silila kri, videl je, kako so ga budili in kako je oni ležal mrtev pred njim z belkastimi penami na obledelih ustnih...

Stresel se je.

Ob oglu je stala žena z dečkom.

»Vidiš ga, kako ga peljejo, ker ni bil priden, ker ni slušal matere in ni hotel hoditi v cerkev in šolo«, učila je mati svojega sina, ki se je zavijal v njena krila in bojzljivo gledal nanj, kako je stopal mej orožniki.

Njega pa je pekla vsaka beseda, kakor živ ogenj, žgala mu srce, kakor žareče železo.

In šli so dalje.

Nekaj postopačev jim je prišlo nasproti.

»Lej, lej spet enega ženó, gotovo je komu zavil vrat«.

»Ali koga osleparil«.

»Ali pa kje zažgal«.

»No, dečko, le dobro se spočij v temnici«, šalili so se surovo in on jih je moral poslušati, poslušati nje, ki so bili morebiti slabji od njega.

Slabji od njega?! Kaj je tudi mej njimi kdo morilec, ubijalec kakor on!

In zopet ga je pretekla groza.

»Ubil si, ubil, ti Kajn, ti ubijalec!« kričalo je v njem in menil je, da mora imeti to s krvavimi znaki začrtano v obraz.

Šli so mimo kipa Matere Božje.

Pred podobo žalostne Bogorodnice je brlela mala svetilka in se majala v vetru. Njen mili obraz je gledal izza stekla doli nanj tako tožno in tako usmiljeno...

Oko se mu je uprlo v oni sveti obraz in ustnice so mu šepetale:
»O Bog odpusti mi, Marija ne zavrzi me!«

Povzdignil je sklenjene roke, uprl še enkrat pogled proscče na podobo in potem sta ga orožnika gnala dalje.

Književnost in umetnost.

Cvijee i trnje, stihovi. Spisal dr. Trnoplesar-Budisvoj. Založila Tiskarna Dolenc v Trstu. V prekrasni, elegantni, moderni obliki je izdal dr. Trnoplesar-Budisvoj svoje pesmi, katere je razdelil na štiri dele. Pesnik je tudi Slovincem dober znanec iz »Slovanskega sveta«. Cena knjigi je 80 nč., čisti dobiček je pa namenjen dijaški kuhinji. Ne gledé na to, da je knjiga lepa in pesmi ljubke, je še namen tako plemenit, da Slovenkam priporočamo knjigo kar najtopleje. O pesmih samih spregovorimo pozneje.

Knjige družbe sv. Mohorja. Evo krasnega darú, šest zanimivih knjig za slovensko ljudstvo za neverjetno ceno 1 gl.

Oglejmo si knjige vsaj po naslovih, ker jih ne utegnemo še oceniti po njihovi vsebini:

✓ **Zgodbe sv. pisma,** Slovincem priredil in razložil dr. Frančišek Lampe, 5. snopič. Prejšnji zvezki in ime neumornega pisatelja nam govori dovolj jasno, kako je ta knjiga temeljita in lepa.

✓ **Slovenske večernice za pouk in kratek čas.** 51. zvezek prinašajo: dr. Jožef Muršec. (Životopis), spisal J. G. Vrbanov.

O Bog, o Bog, kak' srečen sem! (Pesem, zložil dr. Jožef Muršec v svojem 89. letu).

Strašen božični večer. (Povest, spisal Žaljski).

Blaga srca. (Pesen, zložil Anton Medved).

Tema in luč. (Povest iz časov Kristusovih. Spisal F. S. Šegula.

Na vrhovju. (Povest, spisal Anton Koder).

Stekleni most. Narodna pripovedka. Zapisal J. Krenčnik.

✓ **Poljedelstvo.** Slovenskim gospodarjem v pouk, spisal Viljem Rohrman. II. snopič.

Veliki katekizem ali krščanski nauk.